

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (seitsemäs jaosto)

21 päivänä joulukuuta 2023 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Puitepäätös 2002/584/YOS – Eurooppalainen pidätysmääräys – 4 a artiklan 1 kohta – Jäsenvaltioiden väliset luovuttamismenettelyt – Täytäntöönpanon edellytykset – Harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet – Poikkeukset – Pakollinen täytäntöönpano – Vastaajan poissa ollessa määrätty rangaistus – Käsite ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” – Oikeudenkäynti, joka koskee aiemmin määrättyjen rangaistusten muuntamista – Tuomio, jolla määrätään yhteinen rangaistus – Päätös, joka on annettu henkilön olematta henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä – Kansallinen säännöstö, jossa säädetään asianomaisen henkilön ehdottomasta luovuttamiskiellosta tilanteessa, jossa hänet on tuomittu poissa olevana – Unionin oikeuden mukaista tulkintaa koskeva velvollisuus

Asiassa C-396/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Kammergericht Berlin (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa) on esittänyt 14.6.2022 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.6.2022, saadakseen ennakkoratkaisun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa

Generalstaatsanwaltschaft Berlin,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja F. Biltgen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit N. Wahl ja M. L. Arastey Sahún,

julkisasiamies: P. Pikamäe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller, P. Busche, M. Hellmann ja R. Kanitz,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Euroopan komissio, asiamiehinään S. Grünheid ja H. Leupold,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24) (jäljempänä puitepäätös 2002/584), 4 a artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, joka koskee Puolan kansalaisesta annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa Saksassa vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöön panemiseksi Puolassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön”, säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [SEU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”
- 4 Kyseisen puitepäätöksen 4 a artiklassa, jonka otsikko on ”Päätökset, jotka on annettu henkilön ollessa poissa oikeudenkäynnistä”, säädetään seuraavaa:

”Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi myös kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, jos henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä päätökseen johtaneessa oikeudenkäynnissä, jollei eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä todeta, että henkilö pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tarkemmin määriteltyjen menettelyvaatimusten mukaisesti:

a) asianmukaiseen aikaan

i) joko oli saanut haasteen henkilökohtaisesti tiedoksi ja siten saanut tiedon päätökseen johtaneen oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta tai oli muilla keinoin tosiasiallisesti saanut virallisen tiedon kyseisen oikeudenkäynnin ajankohdasta ja paikasta siten, että voidaan kiistattomasti todeta, että hän oli tietoinen oikeudenkäynnistä,

ja

ii) hänelle oli ilmoitettu, että asia voidaan ratkaista, vaikka hän jää pois oikeudenkäynnistä,

– –”

Saksan oikeus

5 Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa 23.12.1982 annetun lain (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen) (BGBl. 1982 I, s. 2071), sellaisena kuin se on julkaistuna 27.6.1994 (BGBl. 1994 I, s. 1537) (jäljempänä IRG), 83 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen ei ole sallittua, jos

– –

3. kyse on sellaisen tuomitun henkilön rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevasta pyynnöstä, joka ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä tuomioon johtaneessa oikeudenkäynnissä – –”

6 Rikosprosessilain (Strafprozessordnung) 460 §:ssä säädetään yhteisen rangaistuksen määräämisestä jälkikäteen rikoslain (Strafgesetzbuch) 55 §:n nojalla, ja rikosprosessilain 462 §:n 1 momentissa täsmennetään, että toimivaltainen tuomioistuin tekee päätöksensä pitämättä suullista käsittelyä.

Puolan oikeus

7 Rikosprosessilain (Kodeks postępowania karnego, jäljempänä kpk) 139 §:n 1 momentissa säädetään mahdollisuudesta toimittaa tiedoksianto sellaisen henkilön tiedossa olevaan osoitteeseen, joka ei ole ilmoittanut uutta osoitettaan.

8 KpK:n 75 §:n 1 momentin mukaan rikoksesta epäillyn on ilmoitettava uusi osoitteensa, jos hänen kotipaikkansa vaihtuu rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä.

9 Rikoslain (Kodeks karny) 86 §:ssä, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkojen ajankohtana, säädetään pääasiallisesti, että yhteistä rangaistusta määrättäessä yhteinen rangaistus ei saa alittaa ankarinta yksittäistä rangaistusta eikä ylittää yksittäisten rangaistusten yhteenlaskettua määrää siten, että yhteiselle rangaistukselle on lisäksi säädetty konkreettinen enimmäismäärä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 10 Puolan viranomaiset esittivät Kammergericht Berlinille (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, pyynnön Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskimin (Piotrków Trybunalskin alueellinen tuomioistuin, Puola) Puolan kansalaisesta 5.2.2021 antaman eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta. Kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen tarkoituksena on asianomaisen henkilön kiinni ottaminen ja hänen luovuttamisensa Puolan viranomaisille Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskimin 30.10.2019 antamalla tuomiolla tuomitseman kolmen vuoden yhteisen vankeusrangaistuksen (jäljempänä 30.10.2019 annettu tuomio yhteisen rangaistuksen määräämisestä), josta on pantava täytäntöön vielä 2 vuotta 11 kuukautta 27 päivää, täytäntöönpanoa varten.
- 11 Kyseinen 30.10.2019 annettu tuomio yhteisen rangaistuksen määräämisestä käsittää useita Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskimin antamia rangaistustuomioita eli 25.4.2019 annetun tuomion, jossa määrättiin yhteinen rangaistus useista asianomaiselle henkilölle aiemmin tuomituista rangaistuksista, ja 10.6.2019 annetun tuomion.
- 12 Asianomainen henkilö oli henkilökohtaisesti läsnä tai häntä edusti viran puolesta määrätty asianajaja oikeudenkäynneissä, joissa tuomituista rangaistuksista määrättiin yhteinen rangaistus kyseisellä 25.4.2019 annetulla tuomiolla. Kyseinen 10.6.2019 annettu tuomio ja 30.10.2019 annettu tuomio yhteisen rangaistuksen määräämisestä sen sijaan annettiin vastaajan poissa ollessa. Näiden tuomioiden antamista edeltäneisiin istuntoihin saapumista koskeneet haasteet, jotka Puolan toimivaltaiset viranomaiset olivat lähettäneet asianomaiselle henkilölle Puolan postin välityksellä osoitteeseen, jonka hän oli ilmoittanut niille vakituiseksi asuinpaikakseen, katsotaan KpK:n 139 §:n 1 momentin nojalla kuitenkin annetuksi hänelle tiedoksi.
- 13 Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Berliinin ylioikeuden syyttjäviranomaisen, Saksa) pyysi aluksi, että asianomainen otetaan säilöön, jotta hänet luovutettaisiin Puolan viranomaisille. Sittemmin syyttjäviranomaisen katsoi, että IRG:n 83 §:n 1 momentin 3 kohta, jolla puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohta on saatettu osaksi Saksan oikeutta, on esteenä luovuttamiselle. Syyttjäviranomaisen mukaan haasteella, joka KpK:n 139 §:n 1 momentin nojalla katsotaan tiedoksi annetuksi, ei voida taata sitä, että asianomaiselle on tosiasiallisesti ilmoitettu suullisen käsittelyn ajankohdasta ja paikasta, kuten muun muassa 24.5.2016 annettuun tuomioon Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346) perustuvassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytetään. Sen vuoksi syyttjäviranomaisen vaatii nyt, että asianomaisen henkilön luovuttaminen todetaan lainvastaiseksi.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että teon kaksoisrangaistavuutta koskeva edellytys, joka on tällaisen luovuttamisen edellytyksenä ja joka muodostuu sen tarkastamisesta, että teot, joista henkilöä syytetään, ovat rikos kummassakin yhteistyöhön osallistuvassa jäsenvaltiossa, täyttyy nyt käsiteltävässä asiassa.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ensinnäkin, onko puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaan sisältyvää käsitettä ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” tulkittava siten, että se koskee menettelyä, joka on johtanut tuomioon, jossa aikaisemmin tuomituista rangaistuksista on määrätty yhteinen rangaistus, kun kyseisen tuomion antanut viranomaisen ei voi tutkia uudelleen syyllisyyden toteamista tai muuttaa aiemmin määrättyjä rangaistuksia.

- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että unionin tuomioistuin katsoi 10.8.2017 antamassaan tuomiossa *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629), että tällä käsitteellä tarkoitetaan myös yhteisen rangaistuksen määräämiseen johtavan oikeudenkäynnin kaltaista myöhempää oikeudenkäyntiä, jonka päätteeksi annettiin ratkaisu, jolla alun perin määrätyn rangaistuksen tasoa muutettiin lopullisesti, edellyttäen että viimeksi mainitun päätöksen tehneellä viranomaisella on ollut tältä osin tiettyä harkintavaltaa.
- 17 Nyt käsiteltävässä tapauksessa Puolan tuomioistuinten toimittamista tiedoista ilmenee, että asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaan tuomioistuimella on yhteisen rangaistuksen määräämistä aikaisemmin tuomituista rangaistuksista koskevassa myöhemmässä oikeudenkäynnissä tiettyä harkintavaltaa, koska se voi harkintansa mukaan määrätä yhteisen rangaistuksen, jonka vähimmäismäärä on alun perin tuomittu ankarin rangaistus ja enimmäismäärä kaikkien alun perin tuomittujen rangaistusten yhteenlaskettu määrä. Koska 30.10.2019 annetussa yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevassa tuomiossa ei kuitenkaan tarkasteltu uudelleen asianomaisen henkilön syyllisyyden toteamista eikä muutettu aiemmin määrättyjä rangaistuksia, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee, voiko tällainen tuomio todella kuulua puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käsitteen ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” alaan.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyjä tukee se, että sen mukaan puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa sovelletaan ainoastaan silloin, kun menettely yhteisen rangaistuksen määräämiseksi aiemmin tuomituista rangaistuksista johtaa tuomion antamiseen suullisen käsittelyn perusteella. Näin ei kuitenkaan ole Saksan oikeudessa. Se katsoo näin ollen, että kun otetaan huomioon erilaiset rikosoikeudelliset menettelyt eri jäsenvaltioissa, on olemassa vaara siitä, että sovellettavasta kansallisesta oikeudesta riippuen tällainen menettely kuuluu tai ei kuulu kyseisen säännöksen soveltamisalaan.
- 19 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate esteenä IRG:n 83 §:n 1 momentin 3 kohdan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa vastaajan poissa ollessa annettu tuomio asetetaan ehdottomaksi esteeksi eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan henkilön luovuttamiselle, vaikka puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa, joka on kyseisellä säännöstöllä saatettu osaksi Saksan oikeutta, säädetään tältä osin vain harkinnanvaraisesta kieltäytymisperusteesta.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan viimeksi mainittua säännöstä ei ole saatettu täysimääräisesti osaksi Saksan oikeutta, koska IRG:n 83 §:n 1 momentin 3 kohdassa ei säädetä täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen mahdollisuudesta käyttää harkintavaltaa siinä tapauksessa, että vastaaja on tuomittu poissa olevana.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että unionin tuomioistuin on 24.6.2019 antamassaan tuomiossa *Popławski* (C-573/17, EU:C:2019:530, 69, 72, 73 ja 76 kohta) katsonut, että vaikka puitepäätöksen 2002/584 välitön soveltaminen on poissuljettua, koska puitepäätöksellä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on kuitenkin tulkittava kansallista oikeutta kyseisen puitepäätöksen mukaisesti sillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi, mutta kansallisen oikeuden *contra legem*-tulkinta on kuitenkin poissuljettu.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, ettei se voi tulkita IRG:n 83 §:n 1 momentin 3 kohtaa siten, että siinä annettaisiin sille asianomaisen henkilön luovuttamisen estettä tutkiessaan harkintavaltaa, jonka perusteella se voisi todeta luovuttamisen

- lailliseksi kyseisen pykälän 2–4 momentissa säädetyistä poikkeuksista huolimatta. Se katsoo, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan mukaan ja sen harkintavallan perusteella, joka sillä tältä osin oletetaan olevan, sen olisi voitava katsoa, että kun otetaan huomioon käsiteltävän asian olosuhteet, asianomaisen oikeutta tulla kuulluksi on kunnioitettu asianmukaisesti ja että hänen luovuttamisensa on siis lainmukaista.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan voidaan nimittäin ensi näkemältä katsoa, että olosuhteet, joissa haaste on annettu tiedoksi asianomaiselle henkilölle, eivät takaa riittävällä tavalla sitä, että hänelle on varmasti ilmoitettu 30.10.2019 annettuun yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevaan tuomioon johtaneen istunnon ajankohdasta siten kuin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka perustuu muun muassa 24.5.2016 annettuun tuomioon Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346), edellytetään, eivätkä ne näin ollen täytä puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan a alakohdan i alakohdassa säädetyjä vaatimuksia. Kyseisen tuomion 50 ja 51 kohdasta ilmenee kuitenkin, että asianomainen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi ottaa huomioon muita seikkoja, muun muassa asianomaisen henkilön käyttäytymisen, jonka perusteella se voi varmistua siitä, ettei asianomaisen luovuttaminen merkitse hänen puolustautumisoikeuksiensa loukkaamista, ja erityistä huomiota voidaan kiinnittää asianomaisen mahdolliseen ilmeiseen huolellisuuden laiminlyöntiin, esimerkiksi silloin, kun ilmenee, että asianomainen on yrittänyt välttää hänelle osoitetun ilmoituksen tiedoksiannon. Nyt käsiteltävässä asiassa onkin selvää, että jättämällä pitämättä toimivaltaiset Puolan viranomaiset tietoisina todellisen asuinpaikkansa osoitteesta asianomainen henkilö on estänyt kutsumisensa istuntoon, jossa määrättiin yhteinen rangaistus 30.10.2019.
- 24 Tässä tilanteessa Kammergericht Berlin päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko katsottava, että myös menettely yhteisen rangaistuksen määräämiseksi jälkikäteen kuuluu puitepäätöksen [2002/584] 4 a artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, jos päätös tehdään tuomiolla suullisen käsittelyn perusteella mutta siinä ei voida tutkia uudelleen syyksilukemista eikä muuttaa yksittäisestä teosta määrättyä rangaistusta?
- 2) Onko unionin oikeuden ensisijaisuuden kanssa yhteensopivaa se, että [IRG:n] 83 §:n 1 momentin 3 kohdassa Saksan lainsäätäjä on säätänyt vastaajan poissa ollessa annetun päätöksen olevan ehdoton este luovuttamiselle, vaikka puitepäätöksen [2002/584] 4 a artiklan 1 kohdassa säädetään tältä osin ainoastaan harkinnanvaraisesta kieltäytymisperusteesta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kyseiseen säännökseen sisältyvällä käsitteellä ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” tarkoitetaan menettelyä, joka on johtanut tuomioon, jossa on määrätty aikaisemmin määrättyistä rangaistuksista yhteinen rangaistus, kun kyseisen tuomion antanut viranomainen ei voi tutkia uudelleen asianomaisen henkilön syyllisyyden toteamista eikä muuttaa viimeksi mainittuja rangaistuksia.

- 26 Tältä osin on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa tarkoitettu käsite ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” on ymmärrettävä unionin oikeuden itsenäisenä käsitteenä ja sitä on tulkittava yhtenäisesti unionin alueella riippumatta luokitteluista jäsenvaltioissa (ks. vastaavasti tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 67 kohta ja tuomio 22.12.2017, Ardic, C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, 63 kohta).
- 27 Tämä käsite on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan sellaiseen oikeudelliseen ratkaisuun johtanutta oikeudenkäyntimenettelyä, jolla henkilö, jonka luovuttamista eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä pyydetään, on lopullisesti tuomittu (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 74 kohta ja tuomio 23.3.2023, Minister for Justice and Equality (Ehdollisen rangaistuksen määrääminen täytäntöönpantavaksi), C-514/21 ja C-515/21, EU:C:2023:235, 52 kohta).
- 28 Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että jos menettelyyn kuuluu useita oikeusasteita, joissa on annettu peräkkäisiä tuomioita, joista ainakin yksi on annettu vastaajan poissa ollessa, mainitulla käsitteellä on katsottava tarkoitettavan menettelyä, jonka päätteeksi annettiin viimeinen näistä tuomioista, jos kyseinen tuomioistuin lausui lopullisesti asianomaisen henkilön syyllisyydestä ja tuomitsi hänet vapaudenmenetyksen käsittävän toimenpiteen kaltaiseen rangaistukseen tutkittuaan asiaa koskevat raskauttavat ja lieventävät seikat aineellisesti ja oikeudellisesti, mihin sisältyy tarvittaessa asianomaisen henkilön henkilökohtaisen tilanteen huomioon ottaminen (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 81 kohta).
- 29 Unionin tuomioistuin on lisäksi katsonut, että vaikka yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevan tuomion kaltainen tuomio, jolla muutetaan yhtä tai useampaa aiemmin määrättyä vapausrangaistusta, annetaan sen jälkeen, kun asianomainen henkilö on yhdellä tai useammalla tuomiolla tuomittu yhteen tai useampaan rangaistukseen, sillä ei kuitenkaan vaikuteta aiemmissa tuomioissa tehtyyn syyllisyyden toteamiseen, sillä syyllisyys on niissä lainvoimaisesti vahvistettu (tuomio 10.8.2017, Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, 84 kohta).
- 30 Yhtäältä tällaisella tuomiolla muutetaan tuomitun rangaistuksen tai tuomitujen rangaistusten määrää, ja se on näin ollen erotettava toimenpiteistä, jotka liittyvät vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen täytäntöönpanon yksityiskohtiin. Toisaalta yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevan tuomion kaltaiseen ratkaisuun johtava oikeudenkäynti, jossa yksi tai useampi asianomaiselle henkilölle aiemmin määrätty rangaistus yhdistetään yhdeksi uudeksi rangaistukseksi, johtaa välttämättä asianomaiselle henkilölle edullisempaan lopputulokseen. Näin ollen esimerkiksi useilla langettavilla tuomioilla, joista kussakin on määrätty rangaistuksesta, määrätty rangaistukset voidaan myöhemmin yhdistää yhdeksi yhteiseksi rangaistukseksi, jonka määrä on pienempi kuin aiemmissa eri tuomioissa määrättyjen eri rangaistusten yhteenlaskettu määrä (tuomio 10.8.2017, Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, 85 ja 86 kohta).
- 31 Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin noudattaminen edellyttää asianomaisen henkilön oikeutta osallistua suullisiin käsittelyihin, koska niillä voi olla huomattavia vaikutuksia hänelle määrättävän rangaistuksen suuruuteen. Näin on, kun on kyse erityisestä oikeudenkäynnistä, jossa vahvistetaan yhteinen rangaistus, kun siinä ei ole kyse pelkästään muodollisesta ja aritmeettisesta menetelmästä vaan siinä käytetään harkintavaltaa rangaistuksen tason määrittämiseksi muun muassa ottamalla huomioon asianomaisen henkilön tilanne tai persoona tai lieventävät tai

raskauttavat seikat. Tältä osin on merkityksetöntä, onko kyseinen tuomioistuin toimivaltainen korottamaan aiemmin määrättyä rangaistusta (tuomio 10.8.2017, Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, 87–89 kohta).

- 32 Tästä seuraa, että yhteisen rangaistuksen määräävään tuomioon johtavan oikeudenkäynnin, jossa aiemmin määrättyjen vapaudenmenetyksen käsittävien rangaistusten taso määritetään uudelleen, on katsottava olevan merkityksellinen sovellettaessa puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa, koska kyseisessä menettelyssä annetaan toimivaltaiselle viranomaiselle tältä osin harkintavaltaa ja siinä annetaan tuomio, jossa lausutaan lopullisesti rangaistuksesta (tuomio 10.8.2017, Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, 90 kohta).
- 33 Tästä seuraa, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaan sisältyvä käsite ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” koskee yhteisen rangaistuksen määräämisestä 30.10.2019 annetun tuomion kaltaista tuomiota, jossa määrätään yhteinen rangaistus, koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että menettelyyn, joka on johtanut tähän tuomioon, sisältyy harkintavaltaa kyseisen yhteisen rangaistuksen tason määrittämisessä.
- 34 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseiseen säännökseen sisältyvä käsite ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” koskee menettelyä, joka on johtanut tuomioon, jossa on määrätty aikaisemmin määrättyistä rangaistuksista yhteinen rangaistus, kun kyseisen tuomion antanut viranomaisen ei voi tutkia uudelleen asianomaisen henkilön syyllisyyden toteamista eikä muuttaa viimeksi mainittuja rangaistuksia mutta sillä on harkintavaltaa kyseisen yhteisen rangaistuksen tason määrittämisessä.

Toinen kysymys

- 35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jolla puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohta saatetaan osaksi kansallista oikeutta ja jossa suljetaan yleisesti pois täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen mahdollisuus panna täytäntöön rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annettu eurooppalainen pidätysmääräys, kun asianomainen henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä kyseiseen ratkaisuun johtaneessa oikeudenkäynnissä.
- 36 Tältä osin on muistutettava, että puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 2 kohdassa vahvistetaan sääntö, jonka mukaan jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen säännösten mukaisesti. Täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset voivat, poikkeustapauksia lukuun ottamatta, siis kieltäytyä tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vain mainitussa puitepäätöksessä tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle voidaan asettaa vain puitepäätöksessä tyhjentävästi lueteltuja ehtoja. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano on näin ollen pääsääntö, ja täytäntöönpanosta kieltäytymisen on katsottava olevan poikkeus, jota on tulkittava suppeasti (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Puitepäätöksessä 2002/584 mainitaan siten nimenomaisesti yhtäältä ehdottomat perusteet (puitepäätöksen 3 artikla) ja toisaalta harkinnanvaraiset perusteet (puitepäätöksen 4 ja 4 a artikla) eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymiselle. Erityisesti on todettava,

että saman puitepäätöksen 4 a artiklassa rajoitetaan mahdollisuus kieltäytyä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta luettelemalla täsmällisesti ja yhtenäisesti ne edellytykset, joilla sellaisen oikeudenkäynnin päätteeksi annetun ratkaisun, jossa kyseinen henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä, tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ei voida kieltäytyä (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 53 kohta).

- 38 Puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että kyseisen säännöksen nojalla eurooppalaisen pidätysmääräyksen, joka on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, täytäntöönpanoa koskee harkinnanvarainen kieltäytymisperuste silloin, kun henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä hänen tuomitsemiseensa johtaneessa oikeudenkäynnissä. Tähän mahdollisuuteen sovelletaan kuitenkin neljää poikkeusta, jotka mainitaan kyseisen säännöksen a–d alakohdassa ja joissa täytäntöönpanosta vastaavalta oikeusviranomaiselta evätään mahdollisuus kieltäytyä sille osoitetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta (ks. vastaavasti tuomio 26.2.2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, 40 kohta).
- 39 Näin ollen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, jos henkilö ei ollut henkilökohtaisesti läsnä ratkaisuun johtaneessa oikeudenkäynnissä, jollei eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä todeta, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan a, b, c tai d alakohdassa asetetut edellytykset täyttyvät (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 54 kohta).
- 40 Tästä seuraa, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on velvollinen panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön siitä huolimatta, että asianomainen henkilö ei ole ollut läsnä ratkaisuun johtaneessa oikeudenkäynnissä, jos jokin tämän puitepäätöksen 4 a artiklan 1 kohdan a, b, c tai d alakohdassa asetetuista edellytyksistä täyttyy (tuomio 10.8.2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 55 kohta).
- 41 Unionin tuomioistuimella on ollut tilaisuus täsmentää, että koska kyseisessä 4 a artiklassa säädetään eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraisesta kieltäytymistapauksesta, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi joka tapauksessa jopa todettuaan, etteivät tämän tuomion edellisessä kohdassa tarkoitettut tilanteet kata eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan henkilön tilannetta, ottaa huomioon muita olosuhteita, jotka saavat sen vakuuttamaan siitä, ettei asianomaisen henkilön luovuttaminen merkitse hänen puolustautumisoikeuksiensa loukkaamista (ks. vastaavasti tuomio 10.8.2017, Zdziaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, 107 kohta ja tuomio 17.12.2020, Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 42 Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi tällaisen arvioinnin yhteydessä ottaa siten huomioon asianomaisen henkilön käyttäytymisen. Tässä luovuttamismenettelyn vaiheessa voidaan nimittäin kiinnittää erityistä huomiota muun muassa siihen, että asianomainen henkilö on yrittänyt välttää hänelle osoitetun ilmoituksen tiedoksiantamisen (tuomio 17.12.2020, Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 43 Tästä seuraa, että kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tarkistaa, täyttyykö jokin puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdassa säädetyistä edellytyksistä, sitä ei voida estää varmistautumasta asianomaisen henkilön puolustautumisoikeuksien kunnioittamisesta ottamalla tältä osin asianmukaisesti huomioon kaikki sen käsiteltäväksi saatetun asian olosuhteet, mukaan lukien sillä itsellään mahdollisesti käytettävissä olevat tiedot.
- 44 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevassa Saksan säännöstössä velvoitetaan yleisesti asianomainen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen kieltäytymään panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, jos vastaaja on tuomittu poissa olevana. Tässä säännöstössä ei jätetä tälle täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle lainkaan harkintavaltaa, kun se tutkii käsiteltävän asian olosuhteiden perusteella, voidaanko katsoa, että asianomaisen henkilön puolustautumisoikeuksia on kunnioitettu, ja tätä varten tarkistaa, onko kyseessä jokin puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan a–d alakohdassa tarkoitetuista tilanteista, päättääksään näin ollen asianomaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.
- 45 Näin ollen on todettava, että tällainen kansallinen säännöstö on puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohdan vastainen.
- 46 On muistutettava, että unionin tuomioistuin on todennut, että unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta on tulkittava siten, ettei se velvoita kansallista tuomioistuinta jättämään soveltamatta kansallisen oikeuden säännöstä, joka on ristiriidassa puitepäätöksen 2002/584 säännösten kanssa, koska puitepäätöksellä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta. Jäsenvaltioiden viranomaisten, myös tuomioistuinten, on kuitenkin omaksuttava kansallisesta oikeudesta mahdollisimman pitkälle unionin oikeuden mukainen tulkinta, jonka nojalla ne voivat varmistaa tuloksen, joka on yhteensoveltuva asianomaisen puitepäätöksen tarkoituksen kanssa (tuomio 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, 109 kohta).
- 47 Vaikkei puitepäätöksillä nimittäin voi olla välitöntä oikeusvaikutusta, kansallisilla viranomaisilla on kuitenkin niiden sitovan luonteen vuoksi velvollisuus tulkita kansallista oikeuttaan niiden mukaisesti kyseisten puitepäätösten täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisestä lähtien. Näiden viranomaisten on kansallista oikeutta soveltaessaan tulkittava siis sitä mahdollisimman pitkälle puitepäätöksen sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin, mutta kansallisen oikeuden *contra legem* -tulkinta on kuitenkin poissuljettu. Unionin oikeuden mukaisen tulkinnan periaate edellyttää siten, että otetaan huomioon kansallinen oikeus kokonaisuudessaan ja sovelletaan siinä hyväksytyjä tulkintatapoja asianomaisen puitepäätöksen täyden tehokkuuden takaamiseksi ja sellaiseen ratkaisuun päätymiseksi, joka on puitepäätöksellä tavoitellun päämäärän mukainen (tuomio 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, 72–77 kohta).
- 48 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ottamalla huomioon kansallisen oikeutensa kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksytyjä tulkintatapoja tulkittava pääasiassa kyseessä olevaa kansallista säännöstöä mahdollisimman pitkälle puitepäätöksen 2002/584 sanamuodon ja tarkoituksen valossa.
- 49 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että puitepäätöksen 2002/584 4 a artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jolla kyseinen säännös saatetaan osaksi kansallista oikeutta ja jossa suljetaan yleisesti pois täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen mahdollisuus panna täytäntöön rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annettu eurooppalainen

pidätysmääräys, kun asianomainen henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä kyseiseen ratkaisuun johtaneessa oikeudenkäynnissä, on mainitun säännöksen vastainen. Kansallisen tuomioistuimen on ottamalla huomioon kansallisen oikeutensa kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksytyjä tulkintatapoja tulkittava kyseistä kansallista säännöstä mahdollisimman pitkälle mainitun puitepäätöksen sanamuodon ja tarkoituksen valossa.

Oikeudenkäyntikulut

- 50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (seitsemäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 4 a artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kyseiseen säännökseen sisältyvä käsite ”päätökseen johtanut oikeudenkäynti” koskee menettelyä, joka on johtanut tuomioon, jossa on määrätty aikaisemmin määrätystä rangaistuksesta yhteinen rangaistus, kun kyseisen tuomion antanut viranomais ei voi tutkia uudelleen asianomaisen henkilön syyllisyyden toteamista eikä muuttaa viimeksi mainittuja rangaistuksia mutta sillä on harkintavaltaa kyseisen yhteisen rangaistuksen tason määrittämisessä.**
- 2) Puitepäätöksen 2002/584, sellaisena kuin se on muutettuna puitepäätöksellä 2009/299, 4 a artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jolla kyseinen säännös saatetaan osaksi kansallista oikeutta ja jossa suljetaan yleisesti pois täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen mahdollisuus panna täytäntöön rangaistuksen täytäntöönpanoa varten annettu eurooppalainen pidätysmääräys, kun asianomainen henkilö ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä kyseiseen ratkaisuun johtaneessa oikeudenkäynnissä, on mainitun säännöksen vastainen. Kansallisen tuomioistuimen on ottamalla huomioon kansallisen oikeutensa kokonaisuudessaan ja soveltamalla siinä hyväksytyjä tulkintatapoja tulkittava kyseistä kansallista säännöstä mahdollisimman pitkälle mainitun puitepäätöksen sanamuodon ja tarkoituksen valossa.**

Allekirjoitukset